

Tu felix Austria

A 20. században született kelet-közép-európai kis államok földrajzilag közel, de lélekben távol vannak egymástól. Korábban egy tarkabarka közép-európai birodalom részei voltak, melynek végórát Robert Musil írta le keserédesen. Már neki is feltűnt, hogy az 1867 óta Osztrák–Magyar Monarchia névre hallgató államalakulat osztrák felével valami nincs rendben. A slamposan rendben tartott birodalom minden népe tudta, hogy hol a helye a világban, mi a neve, kik a hősei, mire gondolt Isten, amikor megteremtette őket, kivéve az osztrákokat, akiknek fő tulajdonságuk az volt, hogy nem voltak tulajdonságaik. Az osztrák császár minden népét egyaránt szerette, szívéhez minden nép, vallás, régió fiai és lányai közel álltak. A császár éppen azokkal az alattvalóival állt hadilábon, akiknek anyanyelve a német volt, mint az övé. Németül beszéltek, de nem voltak németek. Ahova tartozni szerettek volna, oda nem tartozhattak. Ahova tartoztak, oda tartozni nem szerettek.

A gordiuszi csomót végül egy németté vált osztrák, Adolf Hitler vágta át, aki az Osztrák–Magyar Monarchia romjain 1918-ban megszületett osztrák kisállamot 1938-ban Németországhoz csatolta. Az Anschluss néven elhíresült akció nem tartott sokáig. A Harmadik Birodalom veszével Ausztria 1945-ben újra egy lett a sok kelet-közép-európai kisállam közül, de pályája radikálisan másképp alakult, mint a többieké.

Magyarországról jövet, Németországba menet a Vörös Hadsereg 1945 tavaszán legázolta Ausztria nagy részét, melyet nyugatról és délről amerikai és brit csapatok szálltak meg. Ausztria megúszta a szovjetizálást, tíz év múlva semleges, független köztársasággá vált. A vasfüggöny Ausztria és Magyarország határán ereszkedett alá, éppen ott, ahol egykor a Frank Birodalom határa húzódott. Szűcs Jenő keserű megjegyzése szerint a jaltai megegyezésből eredeztethető határ úgy jött létre, „mintha csak Sztálin, Churchill és Roosevelttel gondosan tanulmányozták volna a Nagy Károly-i status quót a császár halálának 1130. évfordulóján”.

Ruth Beckermann az 1986-os ausztriai elnökválasztás eseményeit eleveníti fel, amely akkor az elnökjelölt személye miatt nagy port vert fel. Kurt Waldheim volt az elnökjelölt, aki megelőzően már mindent elért, amit egy politikus elérhetett. Ambiciózus, jogvégzett fiatalemberként 1948 és 1951 között Ausztria párizsi nagykövetségén titkárkodott, utána a külügyminisztériumban a személyzeti ügyeket intézte, majd nagykövet lett Ottawában. Karrierje folyamatosan emelkedett, 1968-ban külügyminiszter lett, és 1972-ben megválasztották az ENSZ főtitkárnak. Tíz évig volt főtitkár mindenki meglepedésére. A film azt a pillanatot ragadja meg, amikor a sikeres politikusban megérlelődik a gondolat, hogy karrierjét betetőzendő, köztársasági elnökké választatja magát az osztrák néppel.

A történet látszólag teljesen érdektelen. Van egy kis kelet-közép-európai ország, mely a sors szeszélyéből mgúszta a szovjetizálást, semleges és szabad köztársasággá vált, népe négyévente javarészt ceremoniális szerepet betöltő elnököt választ. Miért ne lehetne kiváló elnök a köztisztelen álló, mind a hazai, mind a nemzetközi politikában kiemelkedő teljesítményt nyújtó dr. Kurt Waldheimből?

Az elnökjelölt valószínűleg maga sem tudta, hogy jelentkezése, kampánya, majd megválasztása vízvázlasztó lesz Ausztria történetében, lehetőség arra, hogy az osztrákok megtudhassák végre, hogy kik ők, tulajdonságot nyerhessenek a maguk és a mások szemében. Az életútját firtató kérdésekre az ambiciózus dr. Kurt Waldheim sosem tagadta, hogy 1939 és 1945 között a Wehrmacht kötelékében szolgált, de sietve mindig hozzátette, hogy a keleti fronton már korán megsebesült, s emiatt nem harcolt, hanem tanulmányait végezte a Bécsi Egyetemen.

Nagyszerű jelenete a filmnek, mely Kurt Waldheim külügyminiszteri minőségében tett jugoszláviai látogatását mutatja. A külügyminisztert az Osztrák–Magyar Monarchia egykori alattvalója, 1941 és 1945 között a németek ellen vívott jugoszláv partizánharcot irányító Josip Broz Tito marsall fogadja fényűző rezidenciáján. A kérdésre, hogy járt-e Jugoszláviában, a külügyminiszter sajnálkozva tagadó választ ad.

Utóbb kiderül, s erről szól a film, hogy a külügyminiszter nem mondott igazat. Sebesüléséből felépülve ugyanis nem a Bécsi Egyetemre, illetve nemcsak oda, hanem a Balkánra vezette útja, ahol az utóbb

háborús bűneiért halálra ítélt és kivégzett Alexander Löhr tábornok stábjában dolgozott, szorgosan jegyezve és jelentve a Wehrmacht délkeleti hadseregcsoportja működési körzetében, a megszállt Jugoszlávia területén előforduló eseményeket, melyek során a Wehrmacht számos atrocitást követett el a jugoszláv partizánokkal vívott harcban. Lett volna mit mesélniük Titóval egymásnak.

A film azt is megmutatja, hogy Alexander Löhr sokkal inkább mártírként, mintsem háborús bűnösként él az osztrákok emlékezetében, s emléktáblája egy bécsi templomban egészen 2014-ig látható volt.

A rendező már 1986-ban készített felvételeket az elnökjelöltreől, akinek megválasztása ellen elszántan, bár hiába küzdött. A film bemutatja a folyamatot, melynek során Waldheim egyre inkább sarokba szorul, s végül kénytelen elismerni, hogy ott volt, ahol korábbi állítása szerint nem volt. A hazugság azonban láthatóan nem rengeti meg, sőt a kampány során mintha felismerné, hogy a hátrányból előnyt kovácsolhat, ha hazugságát kollektivizálja. Menet közben jön rá, hogy hazugságával nem áll egyedül. Ausztria hazugságának válik szimbólumává.

Ausztria szerencséje, hogy mint állam elkerülte a szövetséges hatalmak haragját, s ezáltal az állam lakói az 1945-ös fiasco után, szakítva a némettség illúziójával, végleg osztrákok lehettek. Waldheim az osztrákok elnökévé válhatott, mert személyében testesítette meg azt a társadalom-lélektani műtétet, melynek révén létrejött az osztrák identitás. A műtét sikeres volt, de a műtéti seb hegei megmaradtak.

A film feltépi a műtét nyomán keletkezett sebet, megmutatva, hogy a szerencsés Ausztria népének 1945 után nem kellett szembenéznie a kellemetlen igazsággal. A frissen osztrákká vált népnek nem kellett visszaneéznie az 1938-as filmhíradókból jól ismert jelenetet, melyben a hazatérő Hitlert milliónyian köszöntik a bécsi Hősök terén. Azt már a híradók nem mutatják, hogy a bécsi bevonulás másnapján a bécsi zsidókat utcakövek felmosására kényszerítették, s azt sem, hogy a Linzben felnövekedett Eichmann miként rendezte be innovatív kivándoroltatási irodáját a Rothschildok egykori bécsi palotájában. Mauthausen sem Ausztriában, hanem a Német Birodalomban volt. A szerencsés Ausztria 1955 után az egykori Karoling Európa nyugati szélén a szabad világ része lett, sóvárogva néztek rá a Szovjet-Kelet-Európába szorult kelet-közép-európai népek.

A film az osztrákok geopolitikai szerencséje nyomán létrejött, múltját kényszeresen elfelejtő társadalom lelkébe pillant be. Waldheim elnök lett. Megválasztása botránynak számított az akkor még egészséges, ép erkölcsi érzékkel rendelkező demokráciák szemében. Az elnök nem léphetett az Egyesült Államok földjére, hivatalos látogatásra sehova nem hívták. Jellemző, hogy az akkori magyar külügyminiszter semmi okot nem látott arra, hogy az elnököt ne hívják meg Magyarországra, ahova végül nem látogatott el.

Az elnökség Waldheim számára Canossa-járássá vált. Bár maga dokumentálhatóan nem követett el háborús bűntetteket, a pusztta tény, hogy balkáni katonáskodását letagadta, lemoshatatlan bélyeget nyo-

mott rá, mely hiteltelenítette minden szavát, gesztusát. Keresztény erkölcsi retorikája nem leplezhette karrierizmusát és cinizmusát.

Waldheim története egy olyan időszakot idéz fel, amikor még a szavaknak volt jelentésük. Miként a vasfüggöny a földrajzi térben elválasztotta a szabad és a rab népeket, az erkölcsi térben világosak voltak a választóvonalak a hazugság és az igazság, a Jó és a Rossz között. A hidegháborúnak azóta vége lett, a politikai és ideológiai választóvonalak eltűntek a földrajzi térben. A 21. század kommunikációs forradalma nem az emlékezésnek, hanem a totális létfelejtésnek kedvez. Bár senki és semmi nem marad nyomtalan a digitális térben, a valós idejű valós viselkedések marketingértéke a pillanat, amikor keletkeznek. A következő pillanatban már más képek, más hangok láncolják magukhoz a nézőt, a hallgatót, akinek felhasználó lett a neve. Az erkölcsi dilemmák eltűntek, mert eltűnt a határ az igaz és a hamis, a bűn és az erény, a férfi és a nő, a fasiszta és a demokrata között. Jón és Rosszon túli világban élünk, bármi megtörténhet, mert semminek nem tudjuk a nevét többé. Nincs mit megengedni, s nincs mit megtiltani.

A politikai kampányok tervezőinek sem kell aggódniuk, ha a győzelemre kiszemelt hősük hazudik, vagy eltitkolja az igazságot. Hazudni ott nem lehet, ahol nincs igazság, bűnt elkövetni ott lehetetlen, ahol nem érvényes a tízparancsolat.

Ruth Beckermann nemcsak leír, regisztrál, hanem alkot. Mesterien elegyíti a harminc évvel ezelőtt maga forgatta jeleneteket a mások által készített egykorú híradófelvé-

telekkel, nyomon követve a folyamatot, melynek során Waldheim beismerni kényszerül háborús múltját. Találkozásai a választókkal, keletes, semmitmondó szavai, kényszeresen jókedvű arca, a mögötte felsorakozó család képei mind azt mutatják, hogy a rendező jó dramaturgiai érzéssel gondolta át filmjét, amely a csúcsponton, Waldheim megválasztásával ér véget. Fennmaradt egy korábban soha be nem mutatott felvétel, a televízió stúdiójában a győztest mutatja, akit mint egy bábut gondos kezek készítenek ki a fellépésre. Fésülik, sminkelik, instruálják. Waldheim láthatóan nagyon igyekszik, figyelmesen néz, mosolyog, örül, de szorong is. Felérkezett a csúcusra, de a rendező gondoskodik arról, hogy tudjuk: innen már csak lefele vezet az út.

A film ijesztő tanulsága, hogy Waldheim él. Ausztria ma boldogabb és sikeresebb, mint valaha volt, a szellem, mely Waldheimet az elnöki székre vitte, ma is eleven.

1986 óta nagyot fordult a világ. Eltűnt a vasfüggöny, a kelet-közép- európai kisállamok és Ausztria egyaránt az Európai Unió tagjai. Waldheim kínos története jóval több, mint egy karrierista, gátlástalan politikus emelkedése és erkölcsi bukása. A film a múlttal való kollektív szembenézés hiányának algebrájába nyújt bevezetést, mely Ausztriára éppúgy érvényes, mint a világ bármely más pontján, ahol a jelen a múlt foglya.

Jó estét, Mr. Waldheim!, osztrák dokumentumfilm, 2018. Rendező: **Ruth Beckermann**, vágó: **Dieter Pichler**.

ról, -ról

Vadas József

121

Táncos ház a Ganzban

Fiatalon sem voltam (később sem lettem) nagy táncos, de a hetvenes évek elején kibontakozó táncházmozgalomra pályakezdő kritikusként volt némi rálátásom. Mivel három fontos helyszíne – a Fővárosi Művelődési Ház, a zuglói Kassák Klub és a Műegyetem R épülete – egyszerűen az akkor táborba szerveződő újavantgárd képzőművészetnek is számon tartott fórumaként szolgált. Kívülállóként most mégis közelebb érzem magam a közelmúltban felavatott Táncszínházhoz: izgalmasan dinamikus – táncos – homlokzata-előcsarnoka ugyanis mágnesként vonja

magára a tekintetet. Még hozzá egy már-már lepukkanással fenyegető olyan területen, amely – a táncházzal szemben – nem ötven, hanem közel száz évvel röpit vissza bennünket az időben.

Ganz Ábrahám öntödéje a 19. század derekán települt meg a Víziváros egykor kevésbé frekvenciált azon szegletében, ahol ma múzeum őrzi akkoriban Európa-szerte ismert gyárának emlékét. Ahogy a cég és a város gyarapodott, úgy lett egyre szűkebb számára a hely. A század végén ezért kényszerült a középkori városfalon túlra azokkal a részlegeivel, ame-

lyekben már a Mechwarth András igazgató, illetve az általa verbuvált mérnökgárda irányításával kifejlesztett high-tech villamos berendezéseket gyártották majdhogynem a rendszerváltásig. Szinte rejtőzködve, mert a telep az 1882-ben emelt bíróság és fogház, majd a hatvanas évek derekától további húsz éven át egy nyolcemeletes irodaház mögött, a Rózsadomb hajlatában megbújva működött.

Különösen a katonai fogháznak volt rossz híre: fennállása során mintegy háromezer ember (többek között Kiss János és társai, a Rákosi-rendszerben Rajk László) kivégzésének volt a helyszíne. Ilyen múlttal magától értetődően tűnt el a föld színéről 1951-ben az amúgy – látványában is – komor épületegyüttes. Helyén épült a Ganz tervezőirodájának szánt, majd minisztériummal kombinált komplexum, amelynek méretes tömegénél is szárazabb modernizmusa ugyancsak borzolta a kedélyeket. Kivitelezésének szegényes minőségével kirítt a környékbeli házak késő szecessziós hajlékonyságából vagy éppen art decós eleganciájából. Az eredeti elképzelés pedig nem volt rossz, Affonso Eduardo Reidy hatásáról tanúskodik; szóban forgó munkáját, amelyről a szaklapok is beszámoltak, az Építészek Világszövetségének tagjai a helyszínen csodálták meg a szervezet 1963-as brazíliai kongresszusán. Az ötvenes években emelt, kettős kanyart vető irodaházból azonban a Mártírok útján egymás mögé helyezett két monoton tömb lett, amelynek végleges változata Kévés György nevéhez fűződik. Nem rajta múlt, hogy az előregyártott technológia és a szegényes anyaghasználat miatt külseje semmit nem árult el belső kialakításának igényességéből. Más

okokból ugyan, de útban volt tehát ez is az újabb rendszerváltáskor, ám nem ezért, inkább egy nagyszabású projekt zavartalan lebonyolíthatósága érdekében kellett végül megsemmisülnie.

Annai idő után talán már nem főlegesen emlékeztetni arra, hogy húsz évvel ezelőtt, egészen pontosan 1999. november 16-án döntöttek. A Millenáris Központ kiállítás és a Ganz Ansaldo terület rehabilitációja nevet viselő projektről. Az első Orbán-kormány azzal a céllal kezdeményezte ezt, hogy az egykori üzemszarnokokban a magyar államiság ezeréves fennállásáról méltó módon – legjelentősebb géniuszaink tevékenységét megörökítő állandó kiállítással – emlékezzenek meg. Ennek érdekében jött létre egy hónap múlva (viszonylag szerény alaptókével) a leendő Millenniumi Kiállítás- és Rendezvényközpontot befogadó Millenáris Programiroda Kht., a szükséges munkálatok lebonyolítójaként pedig a szinte ugyanolyan nevű Millenáris Rt. (Wermer Andrással az élén), hogy kellő nagyságrendű megrendelésekkel szolgáljon különféle Fidesz-közeli cégeknek.

Minthogy bennünket nem a korrupciógyanus túlárzások vagy a pénzügyi tranzakciók érdekelnek, itt és most érzük be annyival, hogy a történetek gazdasági vonatkozásairól a *Magyar Narancs* annak idején cikk-sorozatban számolt be, amelynek már a címei (*Holt lelkek, Álombiznisz, Nagy buli volt, Látszat és valóság*) is árulkodók. Az viszont már a hatmilliárdos beruházás kulturális vonatkozásaihoz tartozik, hogy a CÉH Rt. mint generáltervező égisze alatt indult meg a Fény utca mögött, a Lövház és a Kis Rókus utca közötti terület reha-

bilitációja a szükséges bontásokkal, átalakításokkal és kiegészítésekkel. Négy gyári csarnokot ítélték legalább részben megőrzendőnek, amelyek közül az egykori Nagyforgácsoló (D) 1897-ben, a volt Nagyszerelde (B) 1911-ben épült, ez utóbbit 1925-ben és 1951-ben is bővítették, a többiek a harmincas évekből maradtak ránk. Az építészcsapat (Benczúr László, Bozsó Annamária, Takács Ákos, Wallner Krisztina, Wéber József) arra törekedett, hogy az egykori homlokzatok kontúrjainak és az ablakos falazatok ép részeinek megtartásával a jövő számára is érzékeltesse a telep hajdani filingjét. Szükségesnek tartották ugyanakkor a két régebbi épület (B és D) közé egy közepes méretű új blokk (C) létesítését, amely a kétfelé megnyíló (összesen mintegy tizenháromezer négyzetméternyi) kiállítóteret praktikusán működtethető intézménnyé kapcsolja össze. Tervük a szakma nemzetközi elismerését is kivívta: az Europa Nostra-díj 2002-es hazai pályázói közül a Millenáris revitalizációját oklevéllel díjazták (a Szabó Ervin Könyvtár felújítása és a Kodály körönd épületeinek felmérése társaságában).

Hatszáz szakértő, kétszázötven múzeum közreműködésével, két építész (Eleőd Tamás főrendező és Szegő György díszlettervező) irányításával készült ide a kiállítás, amely 2001. december 17-én miniszterelnöki felvezetéssel *Álmok álmodói (Világraszóló magyarok)* címen nyílt meg. A vízgyógyásztól az atomenergiáig, a sporttól a szépirodalmon át az ope-rettig felsorakoztatta mindazt vagy legalábbis „legjavát annak, amellyel a hazánkban és külföldön alkotó magyar személyek a világ szellemi kincsének gazdagításához hozzájárul-

tak”. Elképesztő léptékű vállalás volt ez, amely aztán változatos kritikai fogadtatásban részesült. A *Magyar Narancs* publicistája szerint a helyszín ugyan „tökéletes múzeum”-nak, a kiállítás azonban gyöngö: „muzeológiai szempontból katasztrófa, a kiállításrendezői szakma szégyene”.

Miért nem az évtizedek óta önálló épületre váró Műszaki Múzeum települt erre a számára minden szempontból ideális helyszínre? Ezt egy közreműködő szakértő vetette fel, azt is szóvá téve, hogy ismertető szövegein félreérthető módon változtattak, javításait is csak részben vették figyelembe. A legterjedelmesebb és legalaposabb reflexió György Pétertől származik (2000). Méltatta a medencékkel körített kert és sétány látványát; a „Guggenheim-idézet”-nek aposztrófált kis pavilon fölött is lazán elsiklott azzal a pikírt megjegyzéssel, hogy „az egyetlen infantilis elem” a szépen helyreállított együttesben. Nem pusztán a feladat nagyságrendjének adózott elismeréssel: „Komoly és tiszteletet parancsoló munka.” Erénynek minősítette, sőt azt hangsúlyozta, hogy a kiállítás végre szakítás az elavult magyar muzeológiai gyakorlattal, azaz „az elit-kultúrát preferáló, a beavatottságot tételező »mandarin« hagyománnyal”. Mindemellett kemény kritikát gyakorolt. Amilyen sikerültnek ítélte a természettudományos/műszaki eredmények bemutatását, olyannyira problematikusnak – helyenként megmosolyogtató hiányokhoz és zavaró ellentmondásokhoz vezetőnek – találta a szűkebb értelemben vett kultúra prezentációját. Ennek fő okát abban jelölte meg, hogy a rendezők rokon-szenves politikairtózása miatt („túl kívántak emelkedni e mai kocsmán”)

az irodalom, a film, a képzőművészet mögül hiányzott a társadalomtörténet, ami pedig nélkülözhetetlen mind a produkciónak értelmezéséhez, mind a befogadásukhoz.

Hiába aratott mindezek dacára a látványorientált rendezvény közönségikert (első öt hónapjában közel négyszázezer látogató kereste fel), aligha változott volna benne bármi is, ha 2002 tavaszán – sokak számára váratlanul – nem következik be kormányváltás. Hamarosan nem csupán a belépőjegyhez osztogatott műanyag órák körüli zavaros ügyekre derült fény, hanem arra is, hogy a költségvetésben nem gondoskodtak a kiállítás további fenntartásához szükséges pénzről. Az elhíresült orbáni szlogen („Merjünk nagyot álmodni!”) visszajára fordult; személycserék sora sem enyhített – érthetően – a pénzügyi gondokon. A kiállítás az év végén bezárás miatt bezárt, és bár a hibákat kijavították, újra már nem nyitották meg. A szocialista-szabaddemokrata kormányzatnak érthető okokból mintha nem lett volna ínyére az orbáni presztízisprojekt folytatása. A lebontott monstre tárlat helyén továbbra is folyamatosan zajlottak fontos és jelentős kulturális események (könyvfesztivál, Art Market és Antik Enteriőr), egyéb rendezvények (Csodák Palotája, Budai Gourmet) szintén helyre letek benne. Még ingatlanfejlesztés is zajlott a területen: 2009-ben a Wing ingatlanfejlesztő a keleti oldalon két kellemes méretű és a környezetébe tökéletesen illeszkedő irodaházat emelt – ezeket a DPi Design Kft. munkatársai (Kéner Tamás, Pintér Tamás, Schön József) tervezték. A Millenáris mindazonáltal pusztulásnak indult. Az *Index/Urbanista* öt évvel ezelőtti látóképe („Fű már csak

mutatóban van, száll a szemét a szélben, a deszkák és a padok rohadnak, a halak meg fuldokolnak a koszos vízben.”) szerencsére ma már a múlté, de a Játszóházaként üzemelő fogadóépület (G) továbbra is tanúja az évtizedes elhanyagolt állapotnak.

A komplexum újraélesztése a fentiek tarthatatlansága ellenére (vagy épp azért) csak a NER második ciklusában kezdődött meg. Immár az eredeti elképzelés, a Marczibányi tér és a Margit körút közötti terület összekapcsolása – a környék s vele Budapest levegőjén javító szélcsatorna létesítésének – jegyében. 2013 augusztusában megalakult a Millenáris Széllkapu Nonprofit Kft.; amelynek már a nevében is érzékeltetődik fő feladata, miközben a szomszédos Moszkva tér nem sokkal korábbi átkezelésére is utal. Megvalósítására hamarosan tervpályázatot hirdettek; ennek értékelésére 2014 tavaszán került sor. Annak ellenére, hogy az *Epiteszforum.hu*-n április–május során publikált mintegy tucatnyi terv között alig akad olyan, amelyik ne javasolná valamilyen formában a műemlékek megtartását (még a KGM szocmodern épületének hasznosítása is felvetődött), a tulajdonos – meg sem várva a szakmai közvélemény reakcióját – radikális lépésre szánta el magát. Ahogy korábban már szó volt róla, 2014 márciusában előbb a minisztérium épülete lett a nagytakarítás áldozata, majd ledózerolták mögötte a Ganz akkor még álló másik két részlegét: a háború előtti Új szerelőcsarnokot és az úgynevezett Melegpörgetőt is. Utóbb a TSCP mérnökiroda tervei nyomán elkezdődött a többhektáros közpark, alatta a mintegy ötszáz személyes parkoló jelenleg is folyó beruházása.

A Széllkapu egyszermind átprogramozta a Millenáris 2001-től működő pavilonjait. 2017-ben a D csarnokban rendezkedett be a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (utódként az Innovációs és Technológiai Minisztérium) milliárdos nagyságrendű büdzséjével a Startup campus, melynek céljával – „a felsőoktatásban születő innovatív ötletek vállalkozássá fejlesztésének támogatása” – magától értetődően csak rokonszenvezni lehet. Megtörtént közben az E épület funkciójának revíziója. Miután a Hauszmann-terv értelmében úgy határoztak, hogy a volt karmelita kolostorban (Várszínházban) rendezkedik be a miniszterelnökség, a táncszínháznak 2014-ben mennie kellett onnan. Ideiglenes társbérlelként több intézményben is (Müpa, MOM Kultúrház, Marczibányi téri közösségi ház, Várkert Bazár) megfordultak, míg végleges helyüknek a volt Transzformátorházat jelölték ki, amelynek hatalmas csarnoka a Millenáris 2000 körüli revitalizációját követően televíziós-filmes stúdióknak adott otthont; előtte meg szabadtéri színpadot alakítottak ki. Az újabb átalakításra a műfajban jártas (a Müpát is tervező) Zoboki építésziroda kapott megbízást; az építkezés befejeztével a Nemzeti Táncszínház ez év február közepén nyitotta meg kapuit.

„Tök jó” – mondta már a tervekről is az *Urbanista* blog szerzője, Zubreczky Dávid, aki a kész műről ugyancsak felsőfokban – „nagyon frankó” – nyilatkozik. Sajnálja, hogy eltűnt a ház elől a romantikus hangulatú tavacska, de úgy ítéli meg, hogy a harmincas évek Benczúr László által megújított épületéhez (E) a tervezők olyan parádés előcsarnokot illesztettek, amely kárpótolja a látogatót a vesz-

teségért. Ha nem is elragadtatottan, egyértelmű elismeréssel szól a műről az *Epiteszforum.hu*-n Móré Levente is. „Könnyed industrializmus”-ként jellemzi a három építész (Lente András, Orlovits Balázs, Zoboki Gábor) munkáját, amely ráadásul stílusos is: alátámasztás nélküli hatalmas betonacél alkotja a nehézkedésnek fittyet hányó táncos dinamikáját, teste lendületének vagy szoknyája szeszélyes hullámvázát libbenő plasztikaként megidéző tetőt. A fabordás álmeny-nyezet alatt az üvegfalakkal határolt óriási térben lelátóval kombinált lépcsősor kelt felfelé vezető tömegével impozáns hatást. Ez az előcsarnok mind műszakilag, mind művészetileg ritka bravúr, részben attól is, hogy a tetőzet üregében egy kisebb (120 fős) termet helyeztek el. A többi – mondhatni – csak az iroda megszokott magasfokú igényességének produkuma. Az egykori belsőt a belőle kialakított (368 fős) nagyteremmel fotók alapján összevetve még azt a gondos-ságot is a tervezők javára írhatjuk, hogy igyekeztek megtartani a hajdani gyári és a későbbi stúdióenteriőről millióknak több elemét.

Ha valaki jól járt a kormányzati negyed várba költözésével, az a Táncszínház – ez ugyancsak az *Urbanista* blog (már kissé frivol) észrevétele, és bár magam is így gondolom, inkább a legilletékesebbre hivatkoznék. A Liget projektet kritikusan szemlélő Zoboki Gábor szerint (a *Magyar Hangban* nyilatkozta) az intézmény „kényszerzubbony helyett kapott egy saját testére szabott ruhát.” Megjegyzését szentenciaként döntéshozóink figyelmébe ajánlom.

A Nemzeti Táncszínház (Lente András, Orlovits Balázs, Zoboki Gábor) a Millenárison.